

i sl.) izrađen bilo za civilne (udruge, sportski klubovi) bilo za vojne organizacije. Obrađuje se promjena imena tvrtke i natpisa prema političkim previranjima – zbog kojih na kraju sin-na-sljednik Valter Sorlini biva osuđen na zatvor krajem drugog svjetskog rata, a autor ističe promidžbene sposobnosti Sorlinijeve obitelji tijekom svih pedesetak godina djelovanja.

Najveći dio je ilustrirani *Katalog izložbe* (32-125). Podijeljen je na osam izložbenih cjelina: *Iz povijesti Varaždinske radionice Sorlini* (Varaždin, Obitelj Sorlini, Zlatarska i rezbarska radionica Franje Sorlinija, Jugoslavenska kovnica i lijevaonica Fran Sorlini Varaždin, Industrijska kovnica Valter Sorlini Varaždin), *Medalje* (Vatrogasna, Obrtnička, Vojna, Pjevačka i Vjerska društva, Medalje sportskih događanja i društava), *Žetoni, Znakovlje, Militaria* (Oznake za vojne odore, Bodeži i sablja), *Značke* (Sportska, Lovačka, Ribolovna i Planinarska društva, Vatrogasna, Dobrotvorna, Pjevačka, Obrtnička društva i Industrija, Značke političkih i različitih društvenih institucija, Pseće oznake, Socijalističko razdoblje), *Plakete* (Sorlinijeva radionica) i *Odlikovanja*. Ukupno je izloženo 317 artefakata za koje katalog detaljno bilježi veličinu, sastav, natpise, vrijeme kovanja i slično. Cijela izložba je vrlo značajno izdanje za upoznavanje dinamičkog poduzetničkog duha koji je vladao Hrvatskom krajem 19. i početkom 20. stoljeća te za revalorizaciju hrvatske industrijske baštine te bi takva tematska istraživanja i publikacije svakako bilo poželjno nastaviti.

Sabine Florence Fabijanec

Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, sv. 56, Zagreb – Zadar 2014., 473 str.

Znanstveni časopis *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* godišnjak je koji objavljuje izvorne znanstvene i stručne članke, prikaze i recenzije te pokriva područje humanističkih znanosti (povijest i povijest umjetnosti, pomoćne povijesne znanosti, arheologija). Časopis je pokrenut 1954. godine pod nazivom "Radovi Instituta JAZU u Zadru" te je od tada do danas jedna od vodećih redovitih znanstveno-povijesnih publikacija na području Dalmacije i Hrvatske općenito. Poseban naglasak daje se temama vezanim za povijest Dalmacije, no časopis kao takav pokriva i područja ostalih povijesnih hrvatskih zemalja. U nastavku ćemo prikazati svezak 56 objavljen u prosincu 2014. godine. U tom svesku objavljeno je trinaest izvornih znanstvenih članaka, jedno prethodno priopćenje, jedno izlaganje sa skupa te dva prikaza.

Časopis započinje znanstvenim člankom Nikole Cesarika pod naslovom *Osvrt na itinere ale Tungra i Frontonove ale* (1-24), u kojem autor razmatra identifikaciju i itinerar dvije rimske konjaničke postrojbe koje su tijekom I. stoljeća boravile u provinciji Dalmaciji te na temelju revizijskog čitanja natpisa s nadgrobne stele iz Dugopolja donosi vlastita saznanja o spomenutim postrojbama.

U radu *Zvezdana Strike Toma Arhiđakon i obnova Ninske biskupije* (27-43) autor obrađuje problematiku biskupskog sjedišta u Ninu i njegovog ukidanja na saborima u Splitu 925. i 927./8. godine te na temelju kritičkog čitanja *Historia salonitana* Tome Arhiđakona donosi novo mišljenje o trenutku obnove Ninske biskupije.

Zdenka Janeković Römer autorica je idućeg rada, *Ser Micouillus Petri, draparius, civis iadre – život kao znak vremena* (45-68), u kojem istražuje porijeklo, život, poslovanje i društveni utjecaj zadarskog trgovca suknom Mihovila Petrova (umro 1385) na temelju podataka iz njegova inventara te donosi o tome dosad nepoznate podatke.

Carica Svetog Rimskog Carstva, Leonor Portugalska, u svetištu sv. Šimuna Bogoprimca u Zadru (71-89) naslov je znanstvenog članka Krešimira Kužića u kojem autor prikazuje okolnosti koje su dovele do posjeta njemačke carice Leonor Portugalske Zadru i relikviji sv. Šimuna neposredno nakon njezinog vjenčanja s Friedrichom III. Habsburgom u Rimu 1452. godine. Kao

zanimljivost autor ističe i prsten koji je carica prilikom tog posjeta ostavila *ex voto* u svetištu sv. Šimuna.

Idući rad naslova *Vojno poduzetništvo u mletačkoj Dalmaciji i Boki za vrijeme Morejskog rata (1684.-1699.)* (91-142) autora Nikole Markulina bavi se pojavom vojnog poduzetništva u mletačkim provincijama Dalmaciji i Albaniji za vrijeme Morejskog rata. Na temelju spisa mletačke vojne administracije te suvremene historiografije, autor tumači uključenost lokalnih elita u prakse vojnog poduzetništva, mehanizme državnog nadzora nad privatnim poduzetničkim pothvatima te patronatsko-klijentske mreže koje su pripadnici lokalnih elita izgradili gradeći svoje vojno-poduzetničke poslove.

Rad Marije Kocić i Harisa Dajča *Mjere za suzbijanje epidemije na Apeninskom poluotoku uoči Drugoga morejskog rata (1713.-1714.): svjedočenje engleskih izvora (145-155)* prikazuje zdravstvene prilike u pojedinim talijanskim državama, prije svega Papinskoj državi i Veneciji, te stavove njihovih vlasti prema epidemijama koje su se javile kao posljedica Rata za španjolsko nasljeđe (1701.-1713.), a temelji se na građi iz Nacionalnog arhiva u Londonu koja sadrži izvještaje engleskih diplomata u Veneciji.

Lovorka Čoralić i Maja Katušić u svojem radu *Bokelj Josip Balović (1728.-1793.) – zapovjednik mletačkih ratnih brodova u drugoj polovici 18. stoljeća (157-179)* naglasak stavljaju na život kapetana Josipa Balovića, potomka ugledne peraške pomorske obitelji, ponajprije na njegovo zapovijedanje mletačkim ratnim brodovima Agile i Forza u drugoj polovici 18. stoljeća. Rad se temelji na istraživanju izvornog gradiva iz Archivio di Stato di Venezia, a poseban naglasak autorice stavljaju na posadu, čije popise za brodove Agile i Forza za godine 1769. odnosno 1783. donose u prilogu radu.

U radu Josipa Celića, *Zadarsko plemstvo i građanstvo početkom francuske uprave u Dalmaciji (181-210)* prikazuje se gornji sloj društvene strukture grada Zadra, odnosno raščlanjuju pripadnici njegova plemstva i građanstva početkom napoleonske vladavine na temelju popisa iz 1806. godine. Autor povijesno-demografski analizira popise pripadnika plemstva i građanstva Zadra do 1806. te donosi arhivske podatke o starosti zadarskih obiteljskih loza.

Tihomir Rajčić autor je znanstvenog članka *Politički i nacionalni aspekti fenomena "zemljaštva" u Dalmaciji (1873.-1878.)* (213-233), u kojem prikazuje do sada nedovoljno istraženu djelatnosti Narodne srednjačke stranke, nazvane "zemljačka" po svom glasilu Zemljak, koja je djelovala u Dalmaciji u razdoblju od 1873. do 1876. godine. Autor nadalje prikazuje utjecaj "zemljaštva" na postupni proces osamostaljenja srpskog pokreta u pokrajini te politički kontekst nastanka "zemljaštva" kako s obzirom na političko središte u Beču tako i s obzirom na političku situaciju u Dalmaciji.

Idući rad naslova *Izlet zagrebačkih studenata u Srbiju u travnju 1912. godine (235-260)* autora Mislava Gabelice bavi se masovnim izletom zagrebačkih studenata u Srbiju, koji se dogodio u drugoj polovici travnja 1912. godine. Autor na temelju povijesne literature, sjećanja aktera događaja, novinskih članaka te izvora koji se nalaze u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu istražuje značenje tog događaja, a osim što njegov uzrok i posljedice smješta u kontekst vanjske politike Kraljevine Srbije, donosi i druge važne zaključke.

Boris Dorbić, Anita Pamuković i Milivoj Blažević autori su prethodnog priopćenja pod naslovom *Prilog poznavanju povijesti hortikulture i bilinogojstvene edukacije stanovništva Šibenskog kotara u razdoblju 1920.-1939. godine (263-287)*, u kojem na temelju analize arhivskih podataka te znanstvene literature daju prilog poznavanju i razvoju agrarne edukacije Šibenskog kotara u razdoblju 1920.-1939. godine.

Prehrana stanovništva Velike župe Dubrava u 1943. godini (289-321) rad je Franka Miroševića, u kojemu se opisuju problemi vezani uz osiguranje prehrane stanovništva u Velikoj župi Dubrava 1943. godine. Autor temelji članak na izvornoj građi fonda Velike župe Dubrava u Hrvatskom državnom arhivu.

U radu *Poslijeratni zarobljenički logor Jasenovac prema svjedočanstvima i novim arhivskim izvorima* (323-408) Stipe Pilića i Blanke Matković autori se osvrću na dosadašnja istraživanja, svjedočanstva i dokumente koji govore o poslijeratnom logoru u Jasenovcu. Posebno važan je njihov doprinos u vezi novih saznanja o identitetu "upravnika zatočenika u Jasenovcu" koji temelje na dokumentima Državnog arhiva u Sisku.

Antonija Mlikota se u svojem radu *Djelovanje Zvonimira Požgaja u Zadru od 1946. do 1949. godine* (411-447) bavi djelovanjem intelektualca Zvonimira Požgaja u Zadru neposredno nakon Drugoga svjetskog rata. Na temelju istražene dokumentacije iz Državnog arhiva u Zadru i Arhiva Konzervatorskog odjela u Splitu autorica prikazuje Požgajevе projekte u Zadru, poput projekta obnove gradske lože, projekta obnove i preinake Providurove palače, djelomično izvedenog projekta kupališta na Puntamiki, djelomično izvedenog projekta novogradnji s kavanom na Novoj rivi te neizvedenog projekta kavane s terasom na bastionu Kaštel.

Ovaj broj Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru završava izlaganjem pod naslovom *Europska Unija i Hrvatska (jednažba s dvije nepoznanice)* (449-469) Marca Gjidare, koje je održano na Kolokviju koji je organizirao Team Europe 2013, uz potporu Europske komisije, 19. listopada 2013. u francuskom Senatu, na temu "Europa sutra: koja slika? koje lice? koje obale?"

Na samom kraju časopisa, kao što je uobičajeno i u svim drugim brojevima *Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, nalaze se ocjene i prikazi knjiga, časopisa i zbornika (470-473).

Sara Katanec

***Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, sv. 53, br. 1-2, Dubrovnik 2014., 540 str.**

Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku je u 2015. godini izdao 53. svezak svojih *Anal*a, nastavljajući tako do sada već ustaljenu tradiciju godišnjeg izlaženja. Kao i u slučaju nekoliko prethodnih brojeva, i ovogodišnje je izdanje podijeljeno u dva broja.

Prvi svezak sadrži sedam izvornih znanstvenih članaka, a svi članci sadržavaju engleski sažetak. Svezak započinje člankom Mate Ilkića, Nikoline Topić i Željka Pekovića naslovljenim *Numizmatički nalazi s arheoloških istraživanja u Dubrovniku* (1-30). U njemu autori donose pregled pojedinačnih nalaza numizmatičke građe pronađene prilikom arheoloških istraživanja u Dubrovniku, točnije na prostoru Benediktinskog samostana Sv. Marije od Kaštela i kule Gornji ugao. Pronađene monete datiraju u rasponu od druge polovice 3. pa sve do 20. stoljeća. Članku je priložen i katalog pronađene numizmatičke građe koji donosi osnovne informacije te fotografije svakog pojedinačnog nalaza.

Rad Kristiana Paskojevića, *Paleografsko istraživanje ćirilične diplomatske minuskule na trima dokumentima o otkupu Sokol grada* (31-77), pruža uvid u paleografsku raščlambu triju isprava vezanih uz dubrovački otkup dijelova Sokol grada. Autor se fokusira na praćenje razvoja pisanja unutar linijskog izraza te na posebnu organizaciju najvažnijih grafetičkih sredstava u tekstu. Ovako istraživanje, upotpunjeno s detaljnim priložima te transliteracijom navedenih isprava, pruža mogućnost za daljnju komparaciju pisarskih običaja u Dubrovniku i okolici.

Drvene skulpture s oltara 16. stoljeća u Lopudu (79-111), rad autora Igora Fiskovića, donosi analizu drvenih skulptura s glavnih oltara franjevačke i dominikanske crkve na otoku Lopudu. Kao reprezentativna djela kasne renesanse ovi oltari spadaju među umjetnički najznačajnije spomenike Lopuda. Za razliku od oltarskih slika, ove skulpture do sada nisu bile posebno analizirane što autor nadoknađuje svojim radom koji, među ostalim, otkriva i njihovo podrijetlo te dobavljače.